

Anne Holsens tale ved et kvindesagsmøde i Kristiania

Taler

Anne Bolette Holsen
Medstifter af Norsk
Kvindesagforening

Mine Damer! *Forstaaelse* eller psykologisk Granskning med *Forstaaelse* som Formaal er det vigtigste Slagord i vor Tid. Dette Krav er sikkert født ud af virkelig følt Mangel og har for saa vidt sin Berettigelse. Evnen til at forstaa skaber nemlig Tolerance, udelukker Had. De vil kanske finde, at dette er en underlig Indledning, naar man vil tale om Kvindestemmeret; men jeg skal straks forklare, hvor jeg vil hen. *Mandshad, Kvindehad* — At disse Ord eksisterer, ikke blot som en Lyd, er talende Bevis for, at et eller andet Sted mangler det paa *Forstaaelse*; thi jeg fastholder det: den, der forstaaer, kan ikke hade. *Mandshad, Kvindehad* — det ene *Køn* skulde altsaa hade det andet! Ja, der er virkelig saadanne Fanatikere af begge *Køn*. Men uagtet jeg har anstrengt min Hjerne, har jeg dog blandt Kvinder umulig kunnet finde Sidestykker til en Schopenhauer og en Strindberg. *Kvindehaderne* gaar af med Sejren. *Standshad, Klassehad* har altid været Tegn paa en ringe Grad af Civilisation, men *Kønshad* maa vel i endnu højere Grad røbe det uciviliserede Standpunkt. For os Kvinder, der saa længe har været udsatte for Mænds Intolerance og Ringeagt, og som har mødt saa megen Hjerteløshed under vort Arbejde for at blive anerkendte som Mandens lige, — kunde der maaske være nogen Grund til Had, hvis — vi stod paa et uciviliseret Standpunkt, der kun ser Virkning og ikke spørger efter Aarsag. Men vi Nutidskvinder er naaede for langt til at kunne stille os paa et saa lavt Trin. Lad os derfor hellere granske Aarsagen til den Modstand, vore berettigede Krav om Ligestillelse møder. Aarsagen maa vi imidlertid søge i enkelte karakteristiske Træk i Mandens Natur. Og vi bør derfor forsøge paa at finde Grunden til den Retning, hvori Mandens Natur har udviklet sig. Jeg vælger med Forsæt at sige Mandens og ikke Mændenes. Mænd har nemlig saa ofte gjort os den Ære at granske Kvindens Natur, vi skylder næsten at gøre Gengæld. Jeg hverken vil eller tror at kunne gøre dette udtømmende, men et Par Sider, der vil illustrere Mandens Forhold til Kvindesagen, kan dog altid stilles i

Lyset, og jeg er sikker paa, at naar vi har set Mandens Natur lidt nærmere belyst, vil der ikke længere blive Rum for Had, men kun for — Medlidenhed.

Aarsagen til den Modstand, vi møder i vort Forlangende om Stemmeret, der vil give os samme Adgang som Manden til at deltage i det offentlige Liv, - er ingen anden end Mandens medfødte *Herskelyst* og *Egoisme*, — hvad Mænd naturligvis vil benegte. Men nu spørger jeg: Er det da saa uforstaaeligt, at Manden, der i Kraft af sin fysiske Styrke har levet som „Skabningens Herre” i Aartusender, og som i Følge sin selvtagne Stilling har tildelt Kvinderne deres Stillinger, er det saa uforstaaeligt, at hans Natur er bleven herskelysten, at Brutaliteten har fulgt ham ind i det 19de og kanske vil følge ham ind i det 20de Aarhundrede? Er det noget underligt, at han ikke vil bøje sig for Retfærdighed alene, at han, hvor Egoismen kommer med i Spillet, ikke vil give slip paa, hvad Barbariets Tider har udrustet ham med? Lad os gribe i vor egen Barm! Vi Kvinder, som aldrig har haft Anledning til at øve Brutalitet paa samme Maade og i samme Grad som Manden, ogsaa vi bærer paa en ikke saa ganske ringe Arv fra de henfarne Tider. Vi er slet ikke villige til at opgive, hvad vi mener at eje af nedarvede Rettigheder, eller til at indse Retfærdigheden af deres Krav, der er afhængige af os paa en eller anden Maade, hvis Indrømmelsen af disse Krav er forbundne med personlig Opofrelse.

Naar vi skal bedømme Mandens Natur, faar vi altsaa huske, at han har *tusend Aar gamle nedarvede Fordomme* at frigøre sig fra, og at de Vilkaar, hvorunder han har levet, har maattet gøre ham til *Egoist* i hans Forhold til Kvinden. I et Aarhundrede, da Intelligensen har vist sin Overlegenhed over den fysiske Kraft ved at tæmme den og tage den i sin Tjeneste, har *han* fremdeles villet hvile paa de Lavrbær, som hans fysiske Styrke en Gang indvandt ham — den Gang han maatte optræde som Forsvarer for sit Barns Moder.

Men har vi vundet Forstaaelse af, hvorledes det, vi maa kalde Mandens Natur, har udviklet sig, kan vi imidlertid ogsaa nære grundet Haab om, at den kan forandres, at den kan udvikle sig i en anden Retning. Vi har det Haab, at der i Mandens Forhold til Kvinden som i alle andre Forhold vil foregaa en Evolution, ja, den er allerede begyndt, Og sikre paa, at Fremtiden er vor, kan vi kun med Medlidenhed betragte dem, der mener at kunne stanse Udviklingen. Naar vi hører en Heuch, en Garborg, en Strindberg, en Le Bon, — naar „Morgenbladet”, „Politiken”, „Socialisten” kommer med deres angstfulde

Nødraab eller Skældsord, bliver vi aldeles ikke rædde. Disse Angreb fremlokkes kun et Smil, og vi siger i vort Hjerte: Hvor meget, der dog er tilbage af *Barbaren!* Og naar alle de omsorgsfulde, for Kvindens Fremtid saa bekymrede Mænd kommer og stiltfærdig klapper os paa Skulderen og siger: Vær dog stille og rolige, gør intet Rabalder; saa smiler vi igen ganske lunt og tænker: Mærkværdig, hvilke dybe Rødder *Barbariets Egoisme* har slaaet!

Men fordi vi forstaar, hvor meget *Manden* har at faa Bugt med, før han med klart, uhildet Blik kan bedømme Kvindernes Forlangende om fuld Ligestillelse, maa vi med Beundring se op til de Mænd, der trods nedarvede Tilbøjeligheder, trods Tradition, trods det, at de maa være sin egen Tids Børn, har kunnet hæve sig til et saa fordomsfrit og uegennyttigt Standpunkt, en saa stor Respekt for Sandheden, at de fuldt indser, at Kvinderne kun forlanger Retfærdighed, naar de gør Krav paa alle Rettigheder som Individuer og Samfundsborgere. Man behøver kun at forsøge det Eksperiment i et Øjeblik at ville sætte sig ud over alt, hvad der hedder Tid og Rum, for at faa Tag i sit eget inderste jeg, og man vil forstaa at vurdere dem, der staaende i sin Tid og paa de henrundne Tider, kan hæve sig over sin Tid, saa at de tør bryde med en Samfundsordning, som Slægten har levet sig saaledes ind i, at den tror, den eksisterer med en Naturlovs Ubetvingelighed.

Men de Mænd, der vil Sandheden, der vil øve Retfærdighed alene, de indrømmer ogsaa, at alene Kvinderne selv har Ret til at dømme om, hvor Grænserne for deres Virksomhed er. De véd, at de ikke vilde være upartiske, hvis de vilde sige: I Kvinder, hold eder til Hjemmet alene. Det kan godt være, at Kvinderne selv vil sige, vor største Opgave ligger indenfor Hjemmet, og for at kunne fylde denne Opgave, vil vi begrænse vor Virksomhed udad. Men det faar i saa Fald være Kvinderne selv, som trækker denne Grænse. Vil Mænd trække den for os, bliver den urimelig, unaturlig.

Mine Damer! Der vilde ikke være nogen synderlig Fare for vor Sag, for Stemmeretssagen, hvis vi blot havde Venner, som vi kunde beundre og — Modstandere. Men ikke alle, der kalder sig vore Venner, tør vi stole paa. Det bør vi mærke os. Der er nu f. Eks. dem, der nok vil hjælpe Kvinderne, protegere os, men ikke taaler, at Kvinderne vil hjælpe sig selv paa sin egen Maade, — Despoter altsaa, men Despoter kan umuligt være Venner af Kvindesagen. Saa er der dem, som gerne vil støtte Sagen, men naar det kommer til Stykket, har et lille men — sætter en Betingelse, og faar de ikke denne frem, saa farvel hele Kvindesagen,

ingen Stemmeret for Kvinder! De vil altsaa have *Løn*. — Men det kan synes, som om jeg taler vel meget i Almindelighed, jeg skal derfor bestemtere udtrykke, hvad jeg mener: Alle de, der ud fra et Partistandpunkt eller paa Grund af sine særegne politiske, religiøse eller sociale Anskuelser arbejder for *Kvindestemmeret*, er farlige Venner, hvis vi tager dem for noget mere eller noget andet end det, de virkelig er. Og jeg skal søge at bevise denne Paastand.

Venstre har som Parti vist Kvindesagen Tjenester. Hvorfor har imidlertid Venstre ikke nu *Kvindestemmeret* paa sit Partiprogram? Lederne tror naturligvis, det vil skade Partiet, de véd, der er for meget af Barbaren igen hos Vælgerne, og de bøjer sig for Barbaren. Altsaa naar Partihensyn kommer med — ingen Retfærdighed for Kvinderne. Men det bør vi Kvinder huske! Venstre er som Parti endnu ikke kommet længere end Højrepartiet, naar der er Tale om *Kvindestemmeret*. Og dog er der saa vel inden for Højre som inden for Venstre Mænd, der gaar med paa *Stemmeret for Kvinder*; — men til Venstre hører rigtignok alle de Mænd, der offentlig har erklæret sig for *Kvindestemmeret*. Vi har derfor at frygte Partier, mere end Individier. — Og der er et Parti, der i denne Tid mere end noget andet har svigtet Kvindernes Tillid: det er Arbejderpartiet. Dette Parti, der gaar ud fra, at *Stemmeret* er en Menneskerettighed, kan theoretisk ikke komme fra *Kvindestemmeret*, men praktisk kommer de let fra den ved at sige: „det første Skridt er almindelig *Stemmeret for Mænd*.” Vi Kvinder skal blot være med og øge Mængden af de udelukkede, for at Uretfærdigheden kan træde rigtig skrigende frem og paa den Maade hjælpe til, at alle Mænd slipper indenfor Portene. Men vi skal ikke tage os det nær, om Porten falder i lige for Næsen af os. Vi kan være ganske sikre paa, at de Tusender af Mænd, der slipper indenfor med almindelig *Stemmeret*, at de vil lukke op for os! Men det er netop det, vi ikke kan være sikre paa. Civilisationsarbejdet er ikke trængt mere igennem til disse Mænd end til dem, som før var indenfor Portene. Og saa længe der endnu er saa meget igen af Barbaren, er det mest sandsynligt, at ogsaa disse Mænd kun altfor meget vil glæde sig ved at være komne til Sæde i „Magtens Hynder” og udnytte Magten. Se til de Lande, der har almindelig *Stemmeret*; er Kvinderne der komne saa meget længere end hos os! Se til det frie Schweiz! Det har vistnok indrømmet Kvinder en Del Friheder, men hvem kommer disse Friheder til Gode, jo, Udlændinge. Landets egne Kvinder holdes fast nok bundne til den huslige Arne. Og se til Amerika! Nej, Løfter om Hjælp, kan vi ikke tage imod; de, der lover, raader nemlig ikke for det, de lover. Lederne bøjer sig for Masserne, for Vælgerne, det har Venstrelederne gjort, og vi har ingen Garanti for, at ikke Arbejderpartiet vil gøre det samme.

Der er andre end de politiske Partier, som har antydnet, at de nok vilde protegere Kvinderne, hvis de vilde slutte sig til dem. Socialisterne vilde gerne sluge Kvindesagen. Det hører nemlig med til den socialistiske Samfundsordning, at Mænd og Kvinder har samme Rettigheder og samme Pligter. Hvis Kvinderne vilde være med og arbejde for den socialistiske Stat, vilde nok Socialisterne støtte Kvindernes Forlangende om Stemmeret. Men sæt, at Socialisterne kunde hjælpe sig med almindelig Stemmeret for Mænd for at realisere sin Idé! Sæt, at Mændenes Flertal var Socialister, mon de saa vilde spørge Kvinderne, den ene Halvdel af Menneskeslægten, om de vilde finde sig i en socialistisk Samfundsordning! Kan neppe tro, at Socialisterne vilde være saa hensynsfulde mod Kvinderne.

Sæt nu, at Afholds- og Forbudspartiet udover Landet — det skal jo være mægtigt — sæt, at det kom og sagde: vi vil hjælpe Kvinderne til Stemmeret for derved at vinde større Indflydelse. Mine Damer! Man kan have meget tilovers for Afholdssagen, men at købe sig Stemmeret med at blive Afholdskvinde, det vilde jeg finde uværdigt.

Den Retning, som vi betegner med Navnet Bohemen, var en Gang svært ivrig for Kvindernes Rettigheder. Bohemen havde nok sine Grunde. Siden den blandt Kvinderne ikke fandt den ønskede Forstaaelse for sin Prædiken fri Kærlighed, har den valgt at reagere mod Kvindesagen, og er naturligvis ogsaa imod Kvindestemmeret.

Jeg har hørt Folk sige, det kan ikke nytte at give Kvinderne Stemmeret, de vilde kun gaa i Præsternes Ledebaand. Lars Oftedahls Parti vilde faa for stor Tilvækst. Men saa har jeg hørt andre igen sige: at Kvinder, der forlanger Stemmeret, maa være Fritänkere, Folk, der vilde stemme for Digtergave til Alexander Kjelland, — vi tør derfor ikke være med paa at støtte Stemmeretssagen. De ser altsaa, mine Damer, at der er dem, der vil sætte vor Stemmeretssag i Forbindelse med det religiøse.

Men vi Kvinder véd, at naar vi nu forlanger Stemmeret, saa er det hverken fordi vi er højre- eller venstresindet, Socialister eller ikke-Socialister, Afholdsfolk eller deres Modstandere, Kristne eller Fritänkere, men fordi vi er Kvinder. Og naar vi vinder Stemmeret, vil vi forbeholde os Retten til selv at vælge, om vi vil gaa med Højre eller Venstre, om vi vil være mod Socialisterne eller med dem, mod

Afholdssagen eller for den, Bohemer eller Handskedamer, Fritænkere eller Kristne! Vi vil ikke købe os Stemmeret med at binde os til noget Parti, vi vil staa frie. Og det bør alle de, der arbejder for Kvindestemmeret vide, at de arbejder for en Sag, der er hævet over Partier. Kvindesagen kan ikke slaas sammen med nogen Partisag. Den tilhører alle Partier; thi vi Kvinder tilhører alle Partier, alle Stænder! Vi kan ikke give vor Sag noget Parti i Vold, men vi er nødte til at tage imod Hjælp, der, hvor den bydes, enten den saa kommer fra Højre eller Venstre. Og vi er taknemlige mod dem, der vil hjælpe os, med hvad Navn de saa end vil kalde sig. Der er bare den ene Ting, vi protesterer mod, at noget Parti vil tage vor Sag i sit Partis Tjeneste.

Og vi Kvinder, som staa sammen her, lad ingen Partistridigheder eller Partihensyn skille os. Vor Sag, Stemmeretssagen, den binder dybere og naar højere end nogen anden, som der i dette øjeblik kæmpes for i den ganske Verden.

Lad os derfor være modige og stole paa vor Sags Retfærdighed! Men lad os ikke glemme de Mænd, der i Uegennyttighed, uden Partihensyn arbejder med os og for os. I fuld Forstaaelse af den Hjælp, som ædle Mænd kan yde os, vil jeg slutte med: Leve de 44, som i Norges Storting stemte for Kvindestemmeret!

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Agitationstale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/anne-holsens-tale-ved-et-kvindesagsmoede-i-kristiania-1891>